

UP-I 05/2-23-11-230/17
Sarajevo, 31.12. 2018. godine

Federalno ministarstvo okoliša i turizma, rješavajući po zahtjevu privrednog društva, "Bingo" d.o.o. Tuzla za izdavanje okolinske dozvole za farmu koka nosilja kapaciteta 186.000 mjesta na lokalitetu Ciljuge, na osnovu čl. 68. i 71. Zakona o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH" br. 33/03), člana 24 Zakona o izmjenama i dopunama zakona o zaštiti okoliša ("Službene novine Federacije BiH" br. 38/09), i članova 3. i 4. Pravilnika o pogonima i postrojenjima za koje je obavezna procjena utjecaja na okoliš i pogonima i postrojenjima koji mogu biti izgrađeni i pušteni u rad samo ako imaju okolinsku dozvolu ("Službene novine Federacije BiH", br. 19/04), i članka 200. Zakona o upravnom postupku ("Službene novine Federacije BiH", br. 02/98), d o n o s i :

RJEŠENJE

1. Izdaje se Okolinska dozvola, operateru „Bingo“ d.o.o. Tuzla za farmu koka nosilja u svrhu proizvodnje konzumnih jaja. kapaciteta 186.000 mjesta na lokalitetu Ciljuge, općina Živinice.

2. Pogoni, postrojenja za koja se izdaje okolinska dozvola su:

Pogoni su u vlasništvu privrednog društva BINGO d.o.o iz Tuzle, nalaze se u Ciljugama na katastarskoj općini Živinice, k.č. 624, ukupne površine 1,48 ha. Pogoni su izvan naseljenog područja. Lokacija objekata farme koka nosilja je u MZ Kovači, općina Živinice, na parceli označenoj sa k.č. 624 K.O. Kovači, općina Živinice. Na lokalitetu farme nale se slijedeći objekti :

- a) Objekti za koke nosilje (6 objekata)
- b) Prateći objekat pakirnice jaja sa uredima
- c) Prateći objekti pomoćni objekti
  - a) Objekti za koke nosilje
    - šest farmi za koke nosilje ukupnog kapaciteta od 186.000 (6x31.000)
    - prateći objekti pakirnice jaja:
    - pakirnica jaja sa uredima, kapaciteta mašina za pakovanje jaja (MOBA 2500) je 30.000 kom na 1 h.
    - u objektu za pakovanje osim opreme za sortiranje i pakiranje jaja u kutije predviđeno je i skladište za držanje jaja i uredi za zaposlene sa sanitarijama. Dimenzije objekta su: 13,5 x 65,0 m.
    - prateći-pomoćni objekti (silosi za smještaj hrane, portirna i dezinfekciona barijera, nadstrešnica za smještaj mehanizacije, kontejner za odlaganje lešine, trafostanica, kompresorsko postrojenje, diesel agregat, elektro-mašinska radionica, skladište plina i kisika)

Parceli se pristupa sa puta Živinice – Kalesija, a sama veza sa kompleksom se obezbjeđuje preko parcela k.č. 641/1 i 641/5 K.O. Kovači, općina Živinice

3. Aktivnosti za koje se izdaje okolinska dozvola

Aktivnosti za koje se izdaje okolinska dozvola su proizvodnja konzumnih jaja, sakupljanje, težinsko vaganje i pakovanje konzumnih jaja.

Osnovna namjena objekata je držanje koka nosilja, prikupljanje, pakovanje, skladištenje jaja, te izdubivanje izmeta kao nus proizvoda od kokoški. Farma se sastoji od ukupno šest objekata za eksploataciju nosilja u kaveznom sistemu. Izgrađeno je više objekata da bi se obezbjedila stabilnost broja i asortimana jaja u toku godine. Kapacitet objekata usklađen sa kapacitetom objekata odgojnog centra.

Proizvodni proces na farmi za proizvodnju konzumnih jaja možemo podijeliti u dva dijela:

1. proizvodnja jaja,
2. sakupljanje jaja, težinsko sortiranje, obilježavanje i pakiranje jaja, sa skladištenjem i odvozom.

3.1. Opis tehnološkog procesa

Opis osnovnih karakteristika proizvodnog procesa

Objekt gdje se odvija proizvodnja jaja moraju omogućiti optimalne uslove za proizvodne životinje, snesena jaja, čuvanje hrane i drugog materijala, te povoljne uslove za rad čovjeka. U objektu se jaja proizvode tokom cijele godine bez obzira na vanjske prilike. Skladištenje i dugotrajnije čuvanje jaja nikako se ne smije organizirati u farmi s kokama nosiljama.

Koke nosilje

Koke nosilje u dobi 16-17 sedmica useljavaju se u peradarnik. Kasnije preseljenje smanjuje rast tjelesne mase. Nosiljama se tako osigurava dovoljno vremena da se priviknu na novi ambijent. Prije useljavanja koka nosilja, peradarnici se očiste i sanitarno obrade. Za dolazak koka nosilja u peradarnik, nužno je osigurati što bolje uslove držanja obzirom na temperaturno – vlažne odnose, svjetlo (prvi dan preporučuje se svjetlo 24 sata) i provjetravanje.

Hranidba koka nosilja

Hrana predstavlja jedan od bitnih uslova proizvodnje i o kvalitetu hrane zavisi, kako zdravlje životinja, tako i njihovo preživljavanje, ali i količina i kvalitet iznesenih jaja. Vrijeme prolaska transportera s hranom je podešeno tako da koke imaju hranu po volji za cijeli svijetli dio dana (14 – 15 sati).

Napajanje nosilica

Voda za tehnološke potrebe farme (napajanje kokoši, pranje uzgojnih objekata i pakirnog centra) je riješena lokalno, snabdijevanjem preko nadzemnog rezervoara (kapaciteta 4000 l, koja se puni putem auto-cisterni iz gradskog vodovoda) i pumpne stanice koji se nalaze u širem obuhvatu unutar kompleksa farme. Ovi objekti postoje i funkcionišu.

Sakupljanje jaja u objektima

Traka za sakupljanje jaja smještena je ispod gnijezda tako da se jaje sneseno u gnijezdu otkotrlja na nju, a ona je zaštićena od dohvata kokoši. Identična je situacija na sva četiri nivoa i u svim redovima. Sa svake strane kaveznih baterija nalaze se košarice za skupljanje jaja. Na dnu tih košarica nalazi se polipropilenska traka za automatsko sakupljanje jaja. Na početku baterije nalazi se kružna traka – lift. Iz lifta se jaja prebacuju na poprečni transporter kojim se dopremaju direktno u sortirnicu.

4. Osnovne i pomoćne sirovine, energija, voda

Osnovna sirovina je hrana za piliće. Pomoćne sirovine su stelja, voda, kreč i sredstva za pranje.

Električna energija

Priključak cijelog kompleksa je izveden sa distributivne transformatorske stanice BTS-P 10(20)/0.4kV.

Diesel agregat

Zbog kontinuiranog snabdijevanja električnom energijom svih potrošača koji čine kompleks farme za proizvodnju konzumnih jaja, za rezervno napajanje električnom energijom predviđen je diesel agregat. Diesel agregat je kontejnerskog tipa, zvučno izolovan, u kome je, kao pogonski agregat, instaliran diesel motor i trofazni asinhroni generator, sa opremom za razvođenje i zaštitu. U istom se nalazi rezervoar za diesel gorivo kapaciteta dovoljnog za rad agregata od najmanje tri sata (po procjeni). Nazivni napon svih potrošača koje električnom enrgijom napaja diesel-agregat je 400V.

Cisterne za vodu

Voda za tehnološke potrebe farme je rješena lokalno, snabdijevanjem preko dva nadzemna rezervoara - cisterne kapaciteta po 40 m³ koji se pune putem auto-cisterni iz gradskog vodovoda i pumpne stanice koji se nalaze u širem obuhvatu unutar kompleksa farme.

U tabeli su dati podaci za godišnju potrošnju za farmu koka nosilja 186. 000 mjesta.

R.b.	Naziv	Godišnja potrošnja
1.	Električna energija	36.500 kWh
2.	Voda za pranje	10.530 l
3.	Voda za napajanje	14.834 m ³
4.	Hrana za nosilice	7.740 t/god

5. Opis utjecaja projekta na okoliš

5.1. Utjecaj na kvalitetu zraka

Očekivane emisije u zrak

Proizvodnja i emisija plinova i čestica iz farme koka nosilja (peradarnika) uključuju složene biološke, fizičke i kemijske procese. Stopa emisije je pod uticajem brojnih faktora kao što su sastav prehrane, rukovanje gnojivom, održavanje objekata. Iz farmi koka nosilja u zrak

Emisije koje se emituju se:

- amonijak (NH₃),
- sumporovodik (H₂S),
- hlapivi organski spojevi (VOC),
- staklenički plin metan (CH₄),
- dušikov oksid (NO_x),
- krute čestice (prašina)

Na osnovu izvršenih mjerenja nivoa okolinske buke i nakon analize dobijenih rezultata na predmetnoj lokaciji nivo buke unutar dozvoljenih granica za zonu III, odnosno da je manji od dozvoljenih granica, obzirom da predmetna lokacija pripada zoni V, shodno Zakonu zaštite od buke („Službene novine Federacije BiH“ br.110/12) i („Službene novine TK“ br.03/16).

5.2. Utjecaj buke na okoliš

Buka na Farmi koka nosilja

Izvori buke na farmi koka nosilja „Bingo“ d.o.o. Tuzla su postrojenja i mehanizovana oprema angažovana za odvijanje tehnološkog procesa na farmi i oko kompleksa farme

Buka na farmi koka nosilja se stvara tokom:

- dovoza otpreme, sirovina pilića i sl.,
- rada instalisane opreme (ventilatori i agregat)
- korištenja postojeće cestovne infrastrukture,
- održavanja unutrašnjeg saobraćaja,
- držanja pilića kao izvora buke u zatvorenim prostorima – peradarnicima.

5.3. Utjecaj na vode i tlo

Nastale otpadne vode na farmi koka nosilica mogu se podijeliti na:

- sanitarno – fekalne otpadne vode
- zauljene oborinske vode
- oborinske vode sa krova

Sanitarne – fekalne otpadne vode nastaju prilikom održavanja higijenskih uslova rada na objektu kao i u sanitarnim čvorovima unutar prostora.

Tehnološke otpadne vode nastaju prilikom čišćenja objekata za uzgoj koka nosilja.

Zauljene otpadne vode su sa saobraćajnih površina.

U prethodnom periodu Investitor je uradio projektnu dokumentaciju koja se odnosi na snabdijevanje vodom i dispoziciju otpadnih voda za izgradnju objekata za uzgoj koka nosilja (Projekat odvodnje otpadnih voda iz objekta farme koka nosilja, urađen od strane ZIBL Zavod za izgradnju Banja Luka), kao i Studiju za izdavanje prethodne vodne saglasnosti za potrebe izgradnje poslovnog objekta – pakirnica jaja, urađen od strane ATRIUS d.o.o. Živinice).

Na lokaciji nije izgrađena javna kanalizacija, tako da nepostojanje sistema za prečišćavanje otpadnih voda, ima za posljedicu neposredno zagađivanje prirodnih recipijenata koji se nalaze u blizini objekata farme. Emisije iz objekata farme, su emisije otpadnih voda u vidu fekalnih, tehnoloških i atmosferskih voda. Fekalna kanalizacija se ulijeva u trokomornu vodonepropusnu septičku jamu odgovarajućeg kapaciteta, koja se mora prazniti 3 puta godišnje. Atmosferske zauljene vode se odvođe do separatora masti i ulja odgovarajućeg kapaciteta. Sve površinske i atmosferske vode sa manipulativnih površina usmjeravaju se prema atmosferskoj kanalizaciji, koja se ulijeva u separator masti i ulja. Sve otpadne vode se moraju tretirati

Očekivane količine otpada

U krugu farme koka nosilja" planirana je lokacija za privremeno odlaganje otpada.

Otpad koji nastaje tokom rada farme je papirna i kartonska ambalaža, mješani komunalni otpad i muljevi od bistrenja vode. Ako bi se takav otpad razbacivao po okolnom terenu najvećim dijelom bi vizuelno onečistio prostor, a manjim dijelom mogao negativno uticati na tlo i podzemne vode. Komunalni otpad odlaže se na za to predviđeno mjesto u krugu farme (kontejneri), dok su za odlaganje papirne i kartonske ambalaže predviđen prostor za odlaganje pored objekta uprave.

Investitor ima potpisan ugovor sa komunalnim preduzećem koji redovno odnosi otpad na deponiju komunalnog otpada. U tehnološkom i procesu na farmi koka nosilja nastaje izvjesna količina otpada, koji se mora zbrinjavati na propisan, efikasan i trajno, ekološki pogodan način. Podaci o otpadu: naziv otpada, oznaka po pravilniku o kategorijama otpada, količine otpada i način zbrinjavanja istog, razrađen je u Planu upravljanja otpadom koji je sastavni dio ove Studije.

Gnoj će se odvoziti direktno na oranice i koristiti kao gnojivo, te zaoravati uz pridržavanje propisa. Pri tome potrebno je pridržavati se domaćih propisa (Zakon o poljoprivrednom zemljištu „Službene novine Federacije BiH“, broj 2/98) Pravilnik o utvrđivanju dozvoljenih količina štetnih i opasnih tvari u zemljištu i metode njihovih ispitivanja („Službene novine Federacije BiH“, broj 72/09) i propisa EU odnosno Evropske direktive EC 91/676/ECC – takozvana „Nitratna direktiva“, kako ne bi došlo do prekomjernog opterećenja

tla Evropska direktiva EC 91/676/ECC propisuje najveću količinu azota (N) životinjskog porijekla koja se smije upotrebljavati na hektar poljoprivrednog zemljišta i ta količina iznosi 170 kg N/ha godišnje, izuzetno u prve četiri godine je moguće dopustiti i 210 kg N/ha. Pored navedenih utjecaja problem predstavlja i zbrinjavanje uginulih pilića.

5.4. Utjecaj na stanovništvo

Utjecaj na stanovništvo se ogleda kao psihološki utjecaj koji predstavlja skup socioloških, psiho-fizičkih i okolinskih činilaca koji mogu imati pozitivan ili negativan utjecaj na stanovništvo u blizini zahvata.

Negativan psihološki utjecaj na stanovništvo može nastati u slijedećim slučajevima:

- kod povećanja intenziteta buke tokom gradnje i nakon puštanja pogona u rad,
- povećanom emisijom dimnih gasova i čvrstih čestica,
- pojavom neugodnih mirisa koji nastaju u fazi eksploatacije objekta,
- rasipanjem krutog otpada.

Nakon izlova i odvoza pilića, gnojivo će se prikupljati unutar objekata na jednom mjestu i odmah odvoziti sa lokacije čime će utjecaj neugodnih mirisa biti manji. Tokom građenja hale i montaže postrojenja i opreme u njoj, doći će do povremene emisije povećanog nivoa buke čiji su izvor građevinske mašine i alati.).

Lokacija kompleksa farmi koka nosilja ne nalazi se u neposrednoj blizini stambenih objekata i naseljenih mjesta. Prvo naseljeno mjesto Bašigovci nalazi se na udaljenosti cca 1000 metara

5.5. Utjecaj na materijalna dobra i kulturno – historijsku baštinu

Na užoj i široj lokaciji pogona nisu evidentirana značajna materijalna i kulturna dobra koja bi radom farme mogla biti ugrožena. Na osnovu toga, radom farme, neće se zadirati u kulturnu baštinu, čime se ne iziskuje primjena mjera, metoda i tehničkih sredstava koja doprinose očuvanju stanja baštine.

Mjere za sprečavanje i minimiziranje emisija

6.1. Mjere za sprečavanje emisija u zrak

Obzirom da se zagrijavanje objekata vršiti električnom energijom, znači da se proces sagorijevanja neće odvijati na predmetnom lokalitetu, neće nastajati emisija dimnih plinova koje bi se javljale u slučaju rada kotlovske postrojenja.

Ukoliko se ne preduzimaju odgovarajuće mjere, objekti za smještaj koka nosilja mogu predstavljati izvor emisije neugodnih mirisa i prašine u zrak.

Faktori koji utiču na emisiju prašine koja nastaje unutar objekta za smještaj koka nosilja uključuju ventilaciju, tehniku uzgoja, aktivnosti životinja, tip i broj mjesta, tehnika hranjenja, vrstu i konzistenciju hrane za perad, vlažnost u prostorijama za životinje itd.. Vrsta i kvalitet legla imaju veliku ulogu kod emisije prašine, kao i tehnika uzgoja. Tehnike uzgoja koje omogućuju životinjama manje kretanja, rezultirati će manju emisiju prašine. Također, niske brzine strujanja zraka će smanjiti koncentraciju prašine u zraku. Redovno čišćenje svih površina uklonit će prašinu, čime će se emisija prašine minimizirati i/ili spriječiti. Hrana za koke nosilje dovozi se autocisternom koja se zatim prebacuje pneumatskim punjenjem iz cisterne u zatvoreni silos. Za potrebe transporta smjesa iz silosa u proizvodne objekte koriste se zatvoreni transporteri.

Ventilacija u objektu za smještaj koka je automatska (koristi se umjetna ventilacija i orošavanje), te osigurava dobro raspršavanje i minimalan uticaj mirisa i prašine na okoliš.

Kod aktivnosti utovara/istovara za smanjenje emisija primjenjuju se mjere smanjenja brzine pada i visine slobodnog pada. Za smanjenje brzine pada to su: ugradnja pregrada unutar cijevi za punjenje, primjenom glave za punjenje na kraj cijevi za regulaciju izlazne brzine, primjena kaskada, primjena minimalnog ugla nagiba. Za smanjenje visine pada mjere su:

visinski podesive cijevi/crijeva za punjenje, te visinski podesive kaskadne cijevi za punjenje. Kao potencijalni zagađivači atmosfere mogu se javiti otpadni produkti intenzivnih metaboličkih procesa u vidu plinovite faze.

Za vrijeme prozračavanja peradarnika doći će do emisije u atmosferu ugljen dioksida (CO₂) i vodne pare, prašine, azotovih oksida, metana (CH₄) i amonijaka (NH₃). Prašina se sastoji od čestica hrane i paperja. Smanjenje emisije ovih polutanata u okolnu atmosferu postiže se primjenom adekvatnih mjera.

Razgradnjom gnoja nastaju različiti plinovi (amonijak, metan, azotovi oksidi, sumporvodoničnik i dr.). Neki od plinovi imaju neugodne mirise, a mogu izazvati i oštećenja kod ljudi i životinja ako su im dugo izloženi. Neugodni mirisi nastali razgradnjom gnoja se šire na velike udaljenosti.

-Smanjenje/uklanjanje ovih plinova iz peradarnika vrši se ventilacijom uz podešavanje temperature, relativne vlažnosti, brzine strujanja vjetra i sl.

Za napajanje koka koristi se sistem nipl pojilica kojim se smanjuje potrošnja vode i sprječava prolijevanje vode u okolni prostor. Na taj način utiče se na količinu i kvalitet gnoja u smislu smanjenja vlage u gnoju. Smanjenjem količine vlage, smanjuje se količina ispuštenog amonijaka, a time i širenje neugodnih mirisa. U svrhu smanjenja emisije amonijaka, metana, dušikovog oksida i neugodnih mirisa izđubrivanje objekata za uzgoj nosilica mora se obavljati redovno. Svaki objekat ima zaseban sistem za izđubrivanje i utovar đubriva na vozilo. Najbolja raspoloživa tehnologija, u smislu smanjenja ovih emisija, podrazumijeva fazno hranjenje, formuliranje dijeta zasnovanih na lako probavljivim/dostupnim nutrijentima, korištenjem niskoproteinskih dijeta i niskofosforinih dijeta i/ili visokoprobavljivi fosfor.

Korištenjem prehrambenih aditiva može se povećati iskorištenje hrane, poboljšavanje zadržavanja nutrijenta i smanjenje količine nutrijenata u gnoju.

Fazno hranjenje podrazumijeva prilagođavanje razine kalcija i fosfora u hrani prema različitim fazama razvoja i postupan prijelaz s jedne recepture na drugu. Koristi se više receptura za prehranu peradi, ovisno o dobi i prema preporuci za određenu genetsku liniju. U smislu provođenja posebnih mjera hranjenja koje se odnose na izlučivanje fosfora faznim hranjenjem peradi, koriste se smjese s malim ukupnim udjelom fosfora - lakoprobavljivi anorganski fosfati i/ili fitaza. Provođenje posebnih mjera hranjenja koje se odnose na izlučivanje azota faznim hranjenjem peradi smjesom s malim ukupnim udjelom sirovog proteina sprovodi se korištenjem stočne hrane s niskom razinom proteina, kombiniranjem smanjenog unosa sirovog proteina. Čišćenje proizvodnih objekata je redovito uz visoke higijenske standarde. **- Nakon izđubrivanja objekata za smještaj koka nosilja, proizvedeni gnoj odmah se odvozi s farme i na lokaciji farme se ne obavlja skladištenje gnoja.**

Na lokaciji farme nisu uočene pojave mirisa koji bi mogli ugrožavati i narušavati zdravlje ljudi ili okoliša, te nije uspostavljen monitoring kvaliteta zraka predmetnog lokaliteta. Iako se lokalitet farme ne nalazi u blizini naseljenih mjesta, u slučaju pritužbi okolnog stanovništva provest će se mjerenje kvaliteta zraka na farmi. Sistemi za prečišćavanje zraka koje preporučuju NRT jesu „end-of-pipe“ tehnike koje se koriste za uklanjanje polutanata na ispustu iz objekta za smještaj koka. Primjenjuju se samo u zatvorenim vještački ventiliranim objektima, jer ispusni zrak treba da bude prikupljen i odveden kroz sistem ventilatorima. Sistemi za prečišćavanje zraka koriste različite metode uklanjanja: fizičke, biološke, hemijske. U upotrebi su različiti tipovi mokrih skrubera i biofiltera.

6.2. Mjere za sprečavanje i minimiziranje otpadne vode

Tehnološke otpadne vode nastaju prilikom pranja farme nakon obavljenog turnusa. Pranje će se vršiti savremenim uređajima koji omogućavaju efikasno pranje uz nisku potrošnju vode i energije. Tehnološke otpadne vode kao i sanitarne i fekalne vode odvodit će se

zajedno u septičku jamu koja će imati preliv, odnosno ispust u recipijent. Talog iz septičke jame će se redovno prazniti, a vršiti će se i analiza otpadnih voda koje se ispuštaju u recipijent (4 puta godišnje). Obzirom na zbrinjavanje gnoja, farme mogu biti uzrokom zagađenja voda i u slučaju:

- nepravilnog skladištenja gnoja,
- nepravilne primjene za organsku gnojidbu.

Stoga se gnoj neće koristiti uz vodotokove (potoke, rijeke) odnosno u sigurnosnom pojasu koji je širok najmanje 10 m, uz stajaće vode do 70 m udaljenosti te na vodozaštitnom području.

6.3. Mjere za sprečavanje otpada

Mjere koje se preduzimaju u smislu sprečavanja proizvodnje otpada uključuju:

- optimizirano iskorištavanje sirovina i drugih tvari,
- korištenje proizvoda s manjim potencijalom nastanka otpada,
- kontinuiranu edukaciju radnika,
- održavanje postrojenja i
- kontrola proizvodnog procesa, Mjere koje se preduzimaju u smislu sprečavanja

proizvodnje otpada uključuju:

- optimizirano iskorištavanje sirovina i drugih tvari,
- korištenje proizvoda s manjim potencijalom nastanka otpada,
- kontinuiranu edukaciju radnika,
- održavanje postrojenja i
- kontrola proizvodnog procesa,

Količina čvrstog otpada zavisi od broja koka nosilja. Za prikupljanje čvrstog otpada – ambalaže postaviti će se posude koje će pravovremeno prazniti i odvoziti komunalno preduzeće.

6.3.1. Zbrinjavanje uginulih životinja

Uginule životinje se odlažu u posebne kontejnere te se po dobijanju odluke za neškodljivo uklanjanje nus proizvoda od Kantonalnog ministarstva, iste zakopavaju u osečnu jamu u krugu farme uz nadzor kantonalne veterinarske inspekcije. Sa uginulim životinjama zajedno se zakopavaju i jaja koja su iz proizvodnje, a spadaju u otpis.

6.4. Mjere za sprečavanje buke

Prilikom projektovanja vršiti će se odabir opreme koja tokom rada ne stvara buku nedozvoljenog intenziteta.

6.5. Mjere zaštite stanovništva u naseljima

U bližoj okolini nisu locirani stambeni objekti. Farma pilića je sa svih strana okružena šumom i poljoprivrednim površinama. Najbliža kuća se nalazi na razdaljini od 100 m..

6.6. Mjere nakon prestanka rada

Za planirani zahvat predviđa se ekonomski vijek trajanja od najmanje 10 godina. U slučaju uklanjanja farme, kompletnu sanaciju je potrebno obaviti sukladno zakonima i podzakonskim aktima koji će biti na snazi.

6.7. Mjere za sprečavanje akcidenta (ekološke nesreće)

Moguće akcidentne situacije u farmi pilića su: požari, potresi, izlivanje otpadnih voda u okolinu, nezgode pri radu i druge nezgode. Za zaštitu od požara primijeniti slijedeće mjere:

- pristup vatrogasne tehnike u slučaju spašavanja ljudi i imovine osigurati preko prilazne saobraćajnice,
- u farmi osigurati dovoljne količine vode za gašenje požara,
- tokom prometa osigurati dostupnost vatrogasne tehnike do svih dijelova farme,
- zaštitu građevina od udara munje riješiti gromobranskim instalacijama,
- u slučaju iznenadnih onečišćenja voda, sanaciju provoditi putem ovlaštene pravne ili fizičke osobe.

U slučaju izbijanja zaraznih bolesti pozvati nadležnu veterinarsku službu koja propisuje mjere daljnjeg postupanja ovisno o vrsti i obimu zaraze. Sve mjere koje treba provoditi u slučaju akcidentnih situacija propisane su važećim propisima. Potrebno jih je striktno poštovati. Prije svega, prilikom projektovanja treba postupiti u skladu sa Zakonom o zaštiti od požara i vatrogastvu.

7. Sistem monitoringa

Planom monitoringa provodi se praćenje i mjerenje parametara na farmi koka nosilja koji bi mogli imati negativan uticaj na okoliš. Obim i dinamika monitoringa su definisani prema zahtjevima zakonske regulative iz oblasti zaštite okoliša:

- Zakon o zaštiti okoliša („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03, 38/09);
- Zakon o zaštiti zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03, 4/10);
- Zakon o vodama („Službene novine Federacije BiH“, broj: 70/06);
- Zakon o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH“, broj: 110/12) i („Službene novine TK, br.: 03/16);
- Zakon o upravljanju otpadom („Službene novine Federacije BiH“, broj: 33/03, 72/09);
- Zakon o zaštiti prirode („Službene novine Federacije BiH“, broj: 66/13);
- Pravilnik o načinu vršenja monitoringa kvaliteta zraka i definiranju vrsta zagađujućih vrsta zagađujućih materija, graničnih vrijednosti i drugih standarda kvaliteta zraka („Službene novine Federacije BiH“, broj: 01/12)
- Uredba o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sisteme javne kanalizacije („Službene novine Federacije BiH“ broj: 101/15, 01/16);
- Uredba o opasnim i štetnim materijalima u vodama („Službene novine Federacije BiH“ , broj: 43/07);
- Pravilnik o uslovima koje moraju ispunjavati referentne, odnosno, ovlaštene laboratorije za ispitivanje voda, sadržaj i način davanja ovlasti, („Službene novine Federacije BiH“ broj: 14/10, 14/13);
- Pravilnik o kategorijama otpada sa listama („Službene novine Federacije BiH“ , broj: 9/05);
- Uredba o selektivnom prikupljanju, pakovanju i označavanju otpada („Službene novine Federacije BiH“, broj: 38/06)

7.1. Monitoring emisija

Da bi se spriječila eventualna prekoračenja dozvoljene emisije i zagađenje okoline, u narednom periodu preduzeti slijedeće aktivnosti:

- ispitivanje i analiza otpadnih voda,
- mjerenje emisije dimnih plinova i po potrebi podešavanje rada kotlovskog postrojenja,
- mjerenje intenziteta buke i procjena njenog uticaja na okolinu (u slučaju nabavke mašina koje stvaraju buku).

Monitoring plan

Sredi na	Parametar	Mjesto uzorkovanja	Učestalost mjerenja
Voda	Analiza otpadnih voda ovisno o protok, otpadnih voda (m ³ /dan)	Ispusni kanal za vode na kontrolnom mjestu izravno pred ispuštanje u putni jarak	4 puta godišnje
Zrak	Nivo buke (dB)	Na granicama parcele prema otvorenom prostoru i kod najbližeg stambenog objekta i	Prvi put u vrijeme intenzivnog rada i ponovo u slučaju promjene tehnologije

Otpad	Monitoring otpada	Kontejner i posude za otpad	Stalno
	Monitoring broja uginulih životinja	Hladnjača za uginule životinje	Stalno
	Obaviti analize sastava gnojiva iz trenutnog uzorka gnojiva, periodički, prije aplikacije tekućeg organskog gnojiva na poljoprivredne površine, koje uključuju: suha tvar, pH, H ₂ O, amonijski N, ukupni N, ukupni P, ukupni K, ukupni Ca, ukupni Mg	Lokacija odlaganja gnojiva	Nakon puštanja u rad farme, odnosno nakon nastanka prve količine gnojiva (6 mjeseci nakon skladištenja gnojiva). Zapise analize sastava gnojiva nositelj zahvata dužan je čuvati 5 godina

7.2. Granične vrijednosti emisija

Granične vrijednosti pokazatelja i dozvoljene granične vrijednosti koncentracije opasnih i štetnih tvari u tehnološkim otpadnim vodama koje se ispuštaju u sistem javne kanalizacije odnosno drugi prijemnik (površinske vode „Službene novine Federacije BiH“ broj 50/07). Granične vrijednosti za otpadne vode

R.b.	Parametar	Dozvoljene MDK.
1.	pH vrijednost	6,0-9,0
2.	Temperatura (°C)	30
3.	BPK ₅ (mg/l)	25
4.	HPK (mg/l)	125
5.	Taložne materije (ml/l)	0,5
6.	Ukupne suspendirane materije (mg/l)	35
7.	Ukupna ulja i masti (mg/l)	20
8.	Ukupni azot (mg/l)	10
9.	Ukupni fosfor (mg/l)	1,0
10.	Amonijum ion NH ₄ ⁺	10
11.	Ukupne površinske aktivne tvari (deterdženti i drugo)	1,0
12.	Ukupni organski ugljik (TOC) (mg/l)	15

7.3. Granične vrijednosti emisija dimnih gasova

Granične vrijednosti emisije dimnih gasova za kruta goriva su propisane Pravilnikom o graničnim vrijednostima emisije u vazduh iz postrojenja za sagorijevanje ("Službene novine Federacije BiH" broj 12/05).

Granične vrijednosti za dimne plinove

R.b.	Komponenta	Dozvoljene vrijednosti (mg/Nm ³)
1.	CO	1000
2.	NO _x	400
3.	SO ₂	2000
4.	Čvrste čestice	150

7.4. Granične vrijednosti vanjske buke

Tabela prikazuje dozvoljene nivoe ambijentalne buke koji su definirani Zakonom o zaštiti od buke (Službene novine Federacije BiH broj 110/12).

Tabela prikazuje dozvoljeni nivoi vanjske buke prema Zakonu o zaštiti od buke

Zona	Namjena područja	Najviše dozvoljeni nivoi vanjske buke (dB)			
		Ekvivalentni nivoi		Vršni nivoi	
		dan	noć	L ₁₀	L ₁
I	bolničko, lječilišno	45	40	55	60
II	turističko, rekreacijsko, oporavilišno	50	40	60	65
III	čisto stambeno, vaspitno-obrazovne i zdravstvene institucije, javne zelene i rekreacione površine	55	45	65	70
IV	trgovačko, poslovno-stambeno i stambeno uz saobraćajne koridore, skladišta bez teškog transporta	60	50	70	75
V	poslovno, upravno, trgovačko, zanatsko, servisno komunalni servis	65	60	75	80
VI	industrijsko, skladišno, servisno i saobraćajno područje bez stanova	70	70	80	85

7.5. Monitoring Otpadnih voda i kvaliteta tla

Zagađene otpadne vode koje nastaju na lokalitetu farme koka nosilja su:

- sanitarno-fekalne otpadne vode (prikupljaju se u vodonepropusnu septičku jamu),
- tehnološke otpadne vode (prikupljaju se u sabirnu vodonepropusnu jamu) i
- oborinske onečišćene vode (prikupljaju se i odvoje na separator ulja i masti).

Rješenjem o vodnoj dozvoli je naloženo da se obezbjedi minimalan broj uzorkovanja oborinskih onečišćenih voda iz okna za monitoring shodno članu 5. stav (10) i članu 11. Uredbe o uslovima ispuštanja otpadnih voda u okoliš i sistem javne kanalizacije (Službene novine Federacije BiH broj: 101/15, 1/16), te izvještaj putem laboratorije dostavi Agenciji za vodno područje rijeke Save.

Izvještaje o ispitivanju i ocjeni kvaliteta oborinskih onečišćenih voda može uraditi isključivo laboratorija ovlaštena od strane Federalnog ministarstva poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva na osnovu člana 64. Zakona o vodama i Pravilniku o uslovima koje moraju ispunjavati ovlaštene laboratorije, sadržini i načinu izdavanja ovlaštenja („Službene novine Federacije BiH“, broj: 14/10). Veći dio lokaliteta farme koka nosilja je asfaltiran/betoniran, a ostatak predstavlja zelenu površinu. Ispitivanje kvaliteta tla potrebno je vršiti samo u slučaju akcidentalnih situacija (razlijevanje nafte, zadržavanja gnoja na farmi i sl.).

Monitoring kvaliteta zraka

U dosadašnjem radu farme nisu vršena mjerenja kvaliteta zraka. Prilikom ventiliranja objekata za smještaj koka nosilja, kao potencijalni zagađivači atmosfere mogu se javiti otpadni produkti intenzivnih metaboličkih procesa u vidu plinovite faze: ugljen dioksida (CO₂), azotovih oksida, metana (CH₄) i amonijaka (NH₃) i dr.. Neki od plinovi imaju neugodne mirise, posebno tokom procesa izdubiranja. Primjenom odgovarajućih mjera, ove emisije se svode na najmanji mogući nivo, te se ne očekuje značajan uticaj na okoliš. Iako se lokalitet farme ne nalazi u blizini naseljenih mjesta, u slučaju pritužbi okolnog stanovništva, potrebno je provesti monitoring kvaliteta zraka na farmi.

Monitoring u fazi rada

Monitoring u fazi rada farme potrebno je vršiti kako bi se spriječila eventualna prekoračenja i dozvoljene emisije i zagađenja okoliša u narednom periodu što podrazumijeva izvršenje slijedećih aktivnosti:

- ispitivanje i analiza otpadnih voda,
- mjerjenje emisije dimnih plinova,
- mjerjenje intenziteta buke i procjena njenog utjecaja na okoliš (u slučaju nabavka mašina koje stvaraju buku),
- evidencija količina stvorenog otpada i
- evidencija broja uginulih životinja.

Vršit će analizu vrste, količine po vrstama otpada i odvoza otpada. Tako se stiče uvid za planiranje tačnog datuma odvoza otpada od strane ovlaštenog operatera za odvoz svih vrsta otpada po kategorijama. To se rješava kroz ugovore koji će se zaključiti između ovlaštenog operatera i farme.

Mjerenje buke unutar i van farme pilića je aktivnost koju poduzima i organizuje vlasnik farme angažovanjem odgovarajuće institucije, dozvoljeni nivoi vanjske buke prema Zakonu o zaštiti od buke („Službene novine Federacije BiH broj 110/12), u ovoj zoni je Leg = 70 i L1 = 80 za dan, te Leg = 70 i L1 = 80 za noć.

8. Izvještavanje

Izvještavati Federalno ministarstvo okoliša i turizma o prikupljenim podacima kako je propisano odredbama Poglavlja IV Pravilnika o registrima postrojenja i zagađivanjima („Službene novine Federacije BiH“, broj 82/07). Izvještaji treba da budu poslani najkasnije do 30.06. tekuće godine za prethodnu godinu izvještavanja. Uputa za dobijanje šifre za pristup BH PRTR šifre i uputstvo za popunjavanje baze podataka - elektronskih obrazaca za Registar o postrojenjima i zagađivanjima nalaze se na web stranici www.fmoit.gov.ba, na kartici Okolišne dozvole/Registri i izvješćivanje.

9. Period važenja dozvole

Okolinska dozvola važi pet godina od dana uručenja stranci.

OBRAZLOŽENJE

Privredno društvo „Bingo“ d.o.o. Tuzla povećalo je kapacitet koka nosilja na ukupno 186.000 mjesta u odnosu na dosadašnjih 78.000 mjesta, u istom kompleksu objekata farme (hala 1-6).

Federalno ministarstvo okoliša i turizma je na upit privrednog društva „Bingo“ d.o.o. Tuzla, o dobivanju informacija o proceduri za ishodovanje okolinske dozvole za farme koka nosilja kapaciteta 186.000 mjesta za kokoške, naložilo izradu Studije uticaja na okoliš za farmu koka nosilja kapaciteta 186.000 mjesta. (Odgovor na upit broj: 05/23-879/17 od 06.10.2017.godine).

Postupajući po naprijed navedenom rješenju investitor Bingo d.o.o, Tuzla 13.12.2017. godine je dostavio Federalnom ministarstvu okoliša i turizma Studiju utjecaja na okoliš izrađenu od strane konsultantske kuće „Radarski institut“ d.d. Tuzla.

Radi uključivanja javnosti u postupak ocjene studije, u skladu sa odredbama čl. 61. i 62. navedenog zakona, ovo federalno ministarstvo organiziralo je javnu raspravu dana 13.03.2018.godine, na lokalitetu farme u Ciljugama MZ Kovači - na način i po postupku kako je to propisano odredbama zakona.

Pored prethodno navedenog, u skladu sa čl. 58. Zakona o zaštiti okoliša, Studija utjecaja na okoliš dostavljena je na ocjenu i nadležnim organima i zainteresiranim subjektima, i to :

- Općina Živinice, Ulica Alije Izetbegovića 28, Živinice
- Općina Živinice – MZ Kovači, Živinice
- Ministarstvo za prostorno uređenje, i zaštitu okolice Tuzlanskog kantona
Aleja Alije Izetbegovića bb, Tuzla.
- Udruženje građana „Eko kamp“ Živinice, M. Tita bb, Živinice.

s rokom od 30 dana za dostavu pismenih primjedbi, mišljenja i sugestija.

U postupku ocjene Studije uticaja na okoliš, zainteresirani subjekti za izdavanje okolinske dozvole pismenim putem nisu dostavljali mišljenja na predmetnu studiju.

Obzirom da je Studija utjecaja na okoliš dala procjenu predloženog projekta na okoliš, utvrdila mjere ublažavanja negativnih efekata na okoliš, te dala mjere monitoringa, ovo federalno ministarstvo je ocijenilo da je farma koka nosilja kapaciteta 186.000 mjesta, na lokalitetu Ciljuge MZ Kovači općina Živinice, okolinski prihvatljiv, te da neće u znatnoj mjeri ugroziti okoliš.

Na osnovu izloženog, ovo federalno ministarstvo je ocijenilo da su se stekli uvjeti za odobravanje Studije utjecaja na okoliš u smislu čl. 64., stav 1., Zakona o zaštiti okoliša, te je odlučeno kao u dispozitivu ovog zaključka.

Postupajući u ovom upravnom postupku, a polazeći od odredbi o osnovnim obvezama operatora propisanim u članu 67. Zakona o zaštiti okoliša, te uzimajući u obzir sadržaj Studije utjecaja na okoliš, Federalno ministarstvo je ocijenilo da će se propisanim mjerama i uslovima postići odgovarajući, zakonom propisani stepen zaštite okoliša, te je u skladu sa članom 71. Zakona o zaštiti okoliša odlučeno kao u dispozitivu ovog Rješenja.

Ovjerena Studija o procjeni utjecaja na okoliš za projekat farme koka nosilja u Ciljugama, sastavni je dio spisa.

Ovo rješenje konačno i protiv njega nije dopuštena žalba.

Protiv ovog rješenja može se pokrenuti upravni spor podnošenjem tužbe kod Kantonalnog suda u Sarajevu u roku od 30 dana od dana prijema rješenja. Tužba se podnosi u dva istovjetna primjerka i uz istu se prilaže ovo rješenje u originalu ili ovjerenom prepisu.

Dostaviti:

- Bingo d.o.o. Tuzla
- Općina Živinice
- Federalna uprava za inspekcijske poslove
- Ministarstvo za prostorno uređenje i zaštitu okolice TK
- Dokumentaciji
- Arhivi

